

Predátorské časopisy – ako sa môžeme voči nim brániť

Predátorský časopis (predátorský vydavateľ) je relatívne nový pojem označujúci vedecký časopis (vydavateľa), ktorý zavádza autora, aby publikoval svoj vedecký článok výlučne s cieľom finančného zisku.

Ako spoznáte predátorské časopisy a predátorské vydavateľstvá:

- Predátorské časopisy sú spravidla online časopisy, ktoré sa „tvária“ ako kvalitné časopisy s otvoreným prístupom.
- Napodobňujú názvy seriózných vedeckých časopisov a vydavateľstiev, aby na nich parazitovali a autora uviedli do omylu napríklad — prehodia poradie slov v názve alebo rozšíria názov, v angličtine niekedy stačí, ak pridajú určitý člen (The).
- Predátorské vydavateľstvá na svojich webových stránkach často uvádzajú nepravdivé údaje:
 - o hodnote Impakt faktoru (IF), ktorá je buď nesprávne uvedená (zámerne nadhodnotená), je neplatná alebo s oficiálnym Impact faktorom v Journal Citation Reports (JCR) nemá nič spoločné;
 - o recenznom konaní (peer review), keď pri overovaní jeho procesu zistíme, že neprebíha podľa zaužívaných a obvyklých pravidiel, má podozrivo krátky priebeh, často v trvaní iba niekoľko dní, alebo neprebíha vôbec;
 - o indexácii časopisu vo vybraných scientometrických databázach, keď tvrdia, že ich indexuje Scopus, Web of Science, pričom opak je pravdou, prípadne zverejňujú zoznam registrov, v ktorých je časopis indexovaný, pričom často ide o indexy veľmi nízkej až takmer nulovej úrovne, ktorých cieľom ani nie je hodnotenie vedeckej úrovne periodika (napríklad CrossRef/DOI, Google Scholar, Academic Keys, Chemical Abstracts a pod.);
 - o členoch redakčnej rady, kedy často ide o fiktívne osoby alebo sa jedná o uvedenie mena bez súhlasu danej osoby;
 - o sídle vydavateľstva, ktoré neexistuje, alebo používa len P. O. BOX;
- Predátori využívajú internet k online otvorenému prístupu a lákajú autorov k publikovaniu prostredníctvom e-mailu.
- Častokrát sa predátorské časopisy nešpecializujú len na danú problematiku, ale majú multispektrálny charakter a široký obsahový záber.
- Predátorský časopis je vydávaný len krátko, má nízky ročník (1-10).

Charakteristické požiadavky predátorských vydavateľstiev:

- ❖ Dovoľujú autorovi publikovať a jeho článok priblížiť v otvorenom prístupe Open Access za poplatok.
- ❖ Autor je väčšinou kontaktovaný e-mailom redakciou a je mu ponúknutá možnosť publikovať, aj keď s daným časopisom nikdy predtým neprišiel do styku.
- ❖ Veľmi nízka kvalita príspevkov s malým prínosom pre vedeckú obec.
- ❖ Článok neprejde riadnym recenzným konaním – recenzent nie je vedeckým odborníkom v danej problematike
- ❖ Vydavatelia predátorských časopisov nehľadajú na kvalitu vydaných článkov.
- ❖ Nerobia výber článkov, jediným kritériom pre zaradenie článku do časopisu je zaplatenie poplatku.
- ❖ Za uverejnenie článku požadujú poplatky vopred – obyčajne sa jedná o vysoké sumy.

Pokiaľ vykazuje časopis/vydavateľstvo, v ktorom chcete publikovať niektoré z týchto znakov, zvážte ďalší postup.

RADY PRE PUBLIKUJÚCICH VEDCOV:

- Starostlivo si overte identitu časopisu a vydavateľstva, v ktorom sa chystáte publikovať.
- Overte si kontaktné údaje vydavateľstva, ktoré nemusia byť úplné (presnú adresu vydavateľstva – lokalizácia cez **Google maps**), informácie o recenznom konaní, zložení redakčnej rady, informácie o platbe.
- Ak časopis uvádza hodnotu Impact Factor (ďalej IF), tak by mal byť uvedený v zozname **Journal Citation Reports** databázy Web of Science
- Ak časopis nemá IF je vhodné preveriť či je indexovaný v databáze **Web of Science, Scopus** alebo **SCImago Journal and Country Rank**.
- Použiť kontrolu ISSN v zozname ROAD <https://road.issn.org/>.
- Prejdite si zoznam Jeffreyho Bealla, na ktorom sa nachádzajú potenciálni predátori: <https://beallslist.weebly.com/>.
- Pri konferenčných materiáloch sa musí dobre overiť organizátor, inštitúcia alebo univerzita, ktorá konferenciu pripravuje a organizuje.
- Ak sa jedná o časopis v režime Open Access a je to uvedené na webových stránkach, pozrite sa, či je časopis uvedený v registri **DOAJ / Directory of Open Access Journals**.
- Preverte si, či je časopis uvedený alebo jeho vydavateľ v zozname databázy **Sherpa Romeo** a aké má uvedené podmienky pre archiváciu článkov, aké aktuálne informácie sú uvedené.
- Pozrite si články, ktoré už v danom časopise boli vydané.

V prípade pochybností kontaktujte pracovníkov Univerzitetnej knižnice SZU.

PRÍKLADY PRAKTÍK PREDÁTORSKÝCH VYDAVATEĽOV:

Základným ukazovateľom je rozosielanie spamov s ponukami k publikovaniu v časopisoch alebo ponúk na účasť na konferenciách s príslubom, že zborník z tejto konferencie bude uverejnený vo Web of Science Core Collection alebo v Scopus. Ponúkajú taktiež, že vydajú vašu habilitačnú prácu a iné publikácie, ktoré sú výsledkom vedy a výskumu.

Príklady znenia takýchto spamov:

- pre publikovanie v časopise používajú predátori najčastejšie tieto predmety správy — Call for Articles, Call for Papers, Publish with...
- ponuky k účasti na konferenciách majú najčastejšie tieto predmety správy — Call for Sessions, Conference Invitation...
- predátori sa vystatujú Impact faktorom časopisu a indexáciou v mnohých databázach a uvádzajú tieto informácie v e-mailoch
- predátorské časopisy sa vystatujú tým, že vydavateľ vydáva rádovo niekoľko časopisov a je možné vybrať si podľa niekoľkých odborov.

Články publikované v predátorských časopisoch neprešli riadnym recenzným konaním, čím sa vytvára riziko spojené s možnými problémami vo vedeckej sfére. Opakované publikovanie v predátorských časopisoch môže mať nepriaznivý dopad ako na autora tak na jeho pracovisko, či univerzitu. Negatívny dopad je možné očakávať pri ďalšom publikovaní v rámci renomovaných časopisov

(neprijatie článku), alebo v ďalšej kariére autora, ale taktiež pri zmene zamestnania, či pri spolupráci so zahraničím.

Zdrojové dokumenty:

Bláhová, Drahomíra: Prínos, hrozby a možný vývoj otvoreného publikování (Open Access) jako nové formy vědeckého sdílení informací. In: *ITlib* [online], 2013, č. 4 [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete:

<http://itlib.cvtisr.sk/buxus/docs/26_prinos%20hrozby.pdf>.

Predátorské vydavateľstvá, FF UK, Bratislava [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete:

<<https://fphil.uniba.sk/veda/publikacna-cinnost/predatorske-vydavatelstva/>>.

Predátorské časopisy a zdroje, STU MTF, Trnava [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete:

< https://www.mtf.stuba.sk/sk/diani-na-mtf/aktuality/predatorske-casopisy-a-vydavatelstva.html?page_id=12942 >.

Predátorské časopisy, FTVŠ UK, Bratislava [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete:

< <https://www.fsport.uniba.sk/sluzby/kniznica-ftvs-uk/predatorske-casopisy/> >.

Časopisy s účelovým správaním, UKF, Nitra [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete:

< <https://www.uk.ukf.sk/sk/176-predatorske-casopisy> >.